

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертацію Вінник Тетяни Олександрівни «Культурологічна підготовка майбутніх учителів початкової школи у системі навчально-виховної ради університету», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Складні й суперечливі процеси, що відбуваються в Україні, поставили нові завдання перед освітньою системою, вирішення яких вимагає підвищення рівня професійної підготовки педагогів. В урядових документах, зокрема в законах України «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», Державній програмі «Вчитель», Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Національній стратегії розвитку освіти в Україні до 2021 року визначено високі вимоги до культурологічної підготовки майбутніх учителів, адже вчитель набуває свого справжнього сенсу лише тоді, коли його діяльність невіддільна від поняття «культура». Тільки в культурному середовищі можуть сформуватися фахівці, здатні вільно й широко мислити, створювати інтелектуальні цінності, яких завжди потребує суспільство взагалі і школа зокрема. Отже, особливої актуальності саме сьогодні набуває теза «Від людини освіченої – до людини культури», що визначає відродження національної інтелігенції, створення внутрішніх передумов для розвитку творчої індивідуальності.

Педагог є тією особистістю, яка покликана сповідувати найкращі ідеали суспільства, загальнолюдські цінності, усвідомлювати їх значущість і залучати інших до їх опанування. Така місія покладає на вчителя підвищену відповідальність за рівень розвитку загальної культури представників суспільства в майбутньому. Сучасному соціуму потрібні висококваліфіковані вчителі, здатні позитивно впливати на якісний загальний розвиток учнів і формування в них загальної культури.

Необхідність забезпечення ефективності загальнокультурної підготовки майбутнього вчителя в процесі його професійної підготовки пояснюється тим,

що в сучасних умовах у межах усієї системи першорядного значення набуває культурологічний підхід до професійної підготовки майбутніх учителів як складний процес, спрямований на виконання суспільного замовлення на вдосконалення культурологічної підготовки майбутніх учителів і заснований на розвитку й підвищенні рівня загальної культури студентів університету.

Таким чином, актуальність і значущість проблеми дослідження Вінник Тетяни Олександрівни зумовлено реаліями соціально-педагогічної діяльності, а також сучасними тенденціями підготовки фахівців-професіоналів, зорієнтованих на постійне самовдосконалення загальнокультурного рівня, засвоєння традицій європейської і світової культури.

У цьому аспекті, як справедливо стверджує автор, актуалізується й проблема професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, що має бути спрямована на формування й загальнокультурної компетенції, створення навчально-виховного середовища з подальшою готовністю майбутніх учителів до реалізації культурологічного підходу в професійній діяльності.

Дисертантка обрала предметом дослідження важливу в соціальному і психолого-педагогічному плані проблему, зосередивши увагу на виявленні тенденцій та окресленні педагогічних умов, що ефективно впливають на рівні культурологічної підготовленості майбутніх учителів початкової школи.

Цілком закономірним, у зв'язку з цим, є виокремлення й вирішення чотирьох завдань дослідження, яке проводилось упродовж шести років і дало змогу підтвердити правильність зроблених припущень і намітити напрями подальших досліджень.

Заслуговують на схвалення чіткість та вмотивованість у визначенні об'єкта, предмета, мети, наукового апарату дослідження, а також коректно сформульовані гіпотези, яка є змістовною і різноаспектною. У гіпотезі, чітко простежується провідна ідея дослідження про те, що гуманістична спрямованість культурологічної підготовки – важливий компонент особистісного та професійного розвитку майбутніх учителів, необхідний рівень якого може бути забезпечено шляхом уведення у систему навчально-виховної роботи вищого

навчального закладу спеціальної теоретично і практично спрямованої програми з формування досліджуваного утворення. Завдання дослідження характеризуються логічністю, послідовністю та завершеністю.

Заслуговує схвалення теоретичне підґрунтя дослідження, що змістовно представлене у вступі дисертації та переконливо розкрите у подальших її розділах і підрозділах.

Обґрунтовуючи положення щодо культурологічної підготовки (з позицій цілісності та системності) як складову системи вищого порядку – професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів, її системотвірного чинника і наскрізної ланки, що пронизує всі її компоненти, автор вдається, насамперед, до теоретико-методологічного обґрунтування базових понять: «культура», «культурологія», «педагогічна культура», «професійна культура» як базису цілісності досліджуваного утворення.

Заслуговує підтримки авторська позиція щодо поняття «культурологічна підготовка» як чотирьохрівневого структурного утворення, стрижнем якого є гуманістична спрямованість особистості майбутніх учителів початкової школи і навчально-виховного процесу ВНЗ; сукупності психолого-педагогічних і культурологічних знань як інформаційної основи культурологічної компетентності майбутніх учителів; психолого-педагогічних умінь як операційної основи, що свідомо опановується суб'єктом у навчально-виховному процесі та реалізується ним у культурологічній діяльності; комплексу професійно значущих особистісних якостей як інтегруючої основи, що забезпечує результативний рівень культурологічної підготовленості майбутніх учителів.

А відтак, засвідчує автор, культурологічна підготовка майбутніх учителів має проходити кілька етапів: основний, базисний; етап надбудови або надбудовний та підсумковий як інтегративний результат двох попередніх етапів і свідчення психолого-педагогічної та культурологічної підготовленості студентів. Уважаємо, що це є вагомим науковим здобутком дисертантки і свідченням теоретичної значущості роботи.

Результати теоретичного аналізу дали автору змогу підготувати підґрунтя для експериментальної роботи, започаткованої діагностикою рівнів культурологічної підготовленості майбутніх учителів початкової школи за трьома критеріями з відповідними показниками: ціннісно-мотиваційним, змістовно-процесуальним та оцінно-поведінковим, а також виявленням питомої ваги досліджуваного утворення у системі життєво ціннісних орієнтацій особистості та професійно-педагогічної діяльності.

Побудована таким способом логічна і ощадлива система діагностики дала можливість пошукувачеві, по-перше, виявити позитивні і негативні тенденції культурологічної підготовки, а, по-друге, – конкретизувати сукупність педагогічних умов, що сприяють ефективності формування досліджуваного утворення як компонента професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів.

Слід позитивно оцінити намагання автора докладно описати реалізацію науково обґрунтованих педагогічних умов з констатацією динаміки змін рівнів культурологічної підготовленості і тих професійно значущих якостей, що забезпечують її реалізацію.

У такий спосіб дисертанткою підтверджено дослідницьку гіпотезу про доцільність уведення у систему навчально-виховної роботи університету спеціального блоку теоретичних і практичних занять культурологічного спрямування з урахуванням специфіки діяльності вчителів початкової школи.

Особливо слід відзначити проблемно-пошукові методи навчання та виявлення «мудрих думок» відомих мислителів, філософів, педагогів, педагогічних афоризмів про гуманізм і гуманність, культуру і порядність, що сприяло підвищенню мотиваційного потенціалу занять з «Педагогіки», «Історії педагогіки», «Педагогічної майстерності» тощо.

Отже, незаперечною значущістю дисертації є виявлення тенденцій та педагогічних умов культурологічної підготовленості майбутніх учителів, наукове обґрунтування як спецкурсу «Основи культурологічної підготовки майбутніх учителів початкової школи», так і відповідної сукупності методик, які

можуть застосувати викладачі, студенти – майбутні фахівці, а також учителі шкіл, характеризуючи та оцінюючи рівні культурологічної підготовленості фахівців як у діяльній, так і в особистій проекції.

Зміст автореферату є ідентичним основним положенням дисертації.

Поряд з позитивними аспектами дослідження варто виділити дискусійні моменти.

1. Досліджуючи культурологічну підготовленість майбутніх учителів початкової школи, на наш погляд, доцільно було б уточнити, чи можлива така культурологічна підготовка на основі інших педагогічних спеціальностей.

2. На нашу думку, дисертація виграла, якщо б у ній було докладніше проаналізовано зворотній зв'язок та корекцію культурологічної підготовленості на кожному з трьох етапів реалізації моделі культурологічної підготовки.

3. Проводячи експериментальну роботу на матеріалі навчальних дисциплін, необхідно було б ґрунтовніше розкрити їх роль та місце у навчальних планах і програмах.

4. У ході експериментального дослідження автором отримані досить вагомні результати, які доцільно було б ґрунтовніше представити у висновках до третього розділу.

5. У дисертації подано результати кореляційного аналізу, що розкривають зв'язок культурологічної підготовленості майбутніх учителів з їхніми індивідуальними характеристиками. Доцільно було б включити ці результати в текст автореферату.

Однак висловлені зауваження і побажання мають дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дослідження Вінник Т.О., яке виконано на високому теоретичному та методичному рівнях і повною мірою відповідає вимогам, які висуваються до кандидатських дисертацій з точки зору актуальності теми, наукової новизни отриманих результатів та їх практичної цінності.

Таким чином, рецензована дисертація «Культурологічна підготовка майбутніх учителів початкової школи у системі навчально-виховної роботи

університету» є фундаментальним за змістом і обсягом, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що визначається доказовістю висновків і має наукову новизну, важливе теоретико-методологічне й соціально-культурне значення і в сукупності є суттєвим для розвитку педагогічної науки.

Висновок

Дисертація «Культурологічна підготовка майбутніх учителів початкової школи у системі навчально-виховної роботи університету», яка представлена на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, відповідає вимогам МОН України щодо кандидатських дисертацій та п. 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор – Вінник Тетяна Олександрівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент,
доктор педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри
початкової, дошкільної та
професійної освіти Харківського
національного педагогічного
університету імені Г.С.Сковороди
02.12.2016р.

В. М. Гриньова

